

PREKRŠKI ZOPER JAVNI RED IN MIR, STORJENI NA INTERNETU, SEDAJ IN V PRIHODNJE

BOJAN TIČAR,¹ ANDREJA PRIMEC^{2,3}

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

bojan.ticar@um.si

² Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, Slovenija

andreja.primec@um.si

³ Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, Koper, Slovenija

andreja.primec@fm-kp.si

Slovenski Zakon o varstvu javnega reda in miru (»ZJRM-1«, 2006) je star 18 let. V času njegovega nastanka internet še ni bil obravnavan kot javni kraj, kjer so lahko storjeni prekrški. Zato sedanja in prihodnja ureditev prekrškov zoper javni red na internetu postavlja nove dileme. Država mora namreč uravnorežiti svobodo izražanja z zaščito posameznikov pred škodljivimi vsebinami. Internet kot relativno anonimno okolje omogoča različne izraze, od konstruktivnih razprav do širjenja sovražnega govora in drugega družbeno škodljivega vedenja. Pri prihodnji ureditvi prekrškov zoper javni red na internetu je ključno uravnorežiti zaščito posameznika in ohranjanje odprtega, dostopnega prostora za izražanje. Drugi izziv je vprašanje nadzora in cenzure interneta. Kdo odloča, kaj je na internetu sprejemljivo in kaj ne? Posegi državnih organov in ponudnikov internetnih storitev lahko predstavljajo pri urejanju prekrškov nov okvir za tveganje eventualne zlorabe moči za politične, komercialne ali druge posebne interese. V prispevku bomo poskusili odgovoriti na ta vprašanja.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.6.2024.15](https://doi.org/10.18690/um.fvv.6.2024.15)

ISBN

978-961-286-875-8

Ključne besede:

internet,
etika,
prekrški,
javni red in mir,
človekove pravice

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.6.2024.15](https://doi.org/10.18690/um.fvv.6.2024.15)

ISBN
978-961-286-875-8

MINOR OFFENCES AGAINST PUBLIC ORDER COMMITTED ON THE INTERNET NOW AND IN THE FUTURE

BOJAN TIČAR,¹ ANDREJA PRIMEC^{2,3}

¹ University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bojan.ticar@um.si

² University of Maribor, Faculty of Economic and Business, Maribor, Slovenia
andreja.primec@um.si

³ University of Primorska, Faculty of Management, Koper, Slovenia
andreja.primec@fm-kp.si

Keywords:
internet,
ethics,
misdemeanours,
i.e. minor offences,
law and order,
human rights

The Slovenian Public Order and Peace Act (»ZJRM-1«, 2006) is 18 years old. At its creation, the Internet was not yet considered a public place where minor offences could be committed. Therefore, the current and future regulation of minor offences against public order raises new dilemmas. As a relatively anonymous environment, the Internet allows various terms, from constructive debates to spreading hate speech. In the future regulation of minor offences against public order, it is crucial to balance the protection of the individual with the preservation of an open space for expression. The second challenge is the issue of Internet surveillance. Who decides what is acceptable on the Internet and what is not? Interventions by state authorities and Internet service providers may provide a new framework for the risk of possible abuse of power. In the article, we will try to answer these questions.

1 Uvod

Pravna ureditev prekrškov zoper javni red na internetu postavlja zapletene pravne in etične dileme, saj mora uravnotežiti svobodo izražanja z zaščito posameznikov pred škodljivimi vsebinami. Internet kot globalno, dostopno in relativno anonimno okolje omogoča različne izraze. Posamezniki na internetu pišejo od konstruktivnih razprav do širjenja sovražnega govora, lažnih novic in drugega družbeno škodljivega vedenja. Pri ureditvi prekrškov zoper javni red na internetu je ključno uravnotežiti zaščito posameznika in ohranjanje še odprtega in dostopnega elektronskega prostora za izražanje. Ključno bo določiti meje svobode izražanja. Zakonodajalcu se bo gotovo postavilo vprašanje: kje naj demokratična država potegne mejo med dopuščanjem izražanja mnenja in nedopustnim napadom na druge?

Praviloma so prekrški oblike kaznivega ravnanja (*malum prohibitum*) (Yogis in John, 2003), ki so v primerjavi s kaznivimi dejanji podvrženi milejšim sankcijam. Med kaznivimi dejanji in prekrški načeloma velja dihotomija. To pomeni, da se pri razmejevanju med prekrški in kaznivimi dejanji odpira vprašanje, katera pravno zavarovana dobrina je z nekim ravnanjem prizadeta. Če je ista dobrina zavarovana s prekrškovno in kazensko normo, ima prednost kazenska obravnava oz. kaznivo dejanje.

Ista dobrina je lahko zavarovana kot prekršek ali kaznivo dejanje, ne velja pa to za vse pravne dobrine.¹ Po veljavnem »Zakon o prekrških (ZP-1)« (2016) je prekršek ravnanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade ali odloka samoupravne lokalne skupnosti in je kot tako določeno kot prekršek. Bistveno je, da je zanj predpisana sankcija za prekršek. Intenziteta posega v pravno zavarovano dobrino pri prekršku je običajno manjša kot v primeru kaznivega dejanja. Za razliko od prekrškov, so vsa kazniva dejanja enotno urejena v samo enem predpisu, to je »Kazenskem zakoniku (KZ-1)« (2008).

¹ Na primer: telesna poškodba pri gostilniškem pretepu je lahko prekršek po zakonu, ki ureja javni red in mir in ga preganja policija, ali kaznivo dejanje, kolikor oškodovanec kot zasebni tožilec sproži kazenski postopek na sodišču. V tem primeru se prednostno obravnava kaznivo dejanje. Kot prekršek pa le, če oškodovanec ne prične postopka ali od predloga odstopi. Podobno je tudi z nevarno vožnjo v prometu, ki je po pravilih cestnega prometa prekršek ali pa kaznivo dejanje po kazenski zakonodaji, če so izpolnjeni znaki za kaznivo dejanje. Če policija kvalificira nevarno vožnjo kot kaznivo dejanje, se ta obravnava po kazenskem postopku na sodišču in ne kot prekršek. Niso pa vsa kazniva dejanja predhodno prekrški. Na primer (mala) tatvina ni nikoli prekršek. Vedno je kaznivo dejanje. Isto velja za goljufijo, zatajitev ipd. in druga naklepna premoženjska kazniva dejanja. Dihotomija med prekrški in kaznivimi dejanji mora biti posebej določena.

Kaznivo dejanje temelji na krivdi storilca, pri prekrškovem pravu pa govorimo o odgovornosti za prekršek. Odgovoren za prekršek je lahko posameznik, lahko pa tudi pravna oseba, odgovorna oseba pravne osebe, samostojni podjetnik ali nekdo, ki opravlja dejavnost in ni samostojni podjetnik. Seveda pravna oseba ne more biti kriva, ker je fiktivna tvorba, nima lastne volje in se ne zaveda sama sebe. Njena odgovornost za prekršek je pridružena odgovornosti neposrednega storilca ali njene odgovorne osebe, ki je opustila dolžni nadzor. Zato pravimo, da je odgovornost pravne osebe za prekrške pridružitvena ali akcesorna odgovornost (Tičar in Primec, 2019).

Da lahko kršitelja, ki je fizična oseba, štejemo za odgovornega za določen prekršek, mora krivdno (naklepno ali iz malomarnosti) ravnati v nasprotju s predpisi, kršiti zakon, uredbo vlade ali odlok občine ter biti prišteven in se zavedati svojega ravnanja. To mora storiti na način, da izključitev odgovornosti ni mogoča. Pri tem se smiselno uporabljajo kazenska pravila o silobranu, skrajni sili, dejanski in pravni zmoti (»KZ-1«, 2008). Posebnost prekrškovega prava je tudi, da poskus prekrška ni nikoli kazniv in da se napeljevalcu ali pomagaču lahko sankcija tudi ne izreče, kar v kazenskem pravu ne velja.

Prav tako za prekršek ni predpisana kazen, pač pa prekrškovna sankcija (glavna sankcija je globa in ne denarna kazen, lahko pa je to tudi opomin in kakšna od stranskih sankcij). Prekrškovna sankcija je običajno milejša in storilca prizadene manj kot kazen za kazniva dejanja. Zaporna kazen za prekrške ni predvidena.

Po Devetaku (2013) je sedanje razlikovanje med prekrški in kaznivimi dejanji tema, ki je v slovenski literaturi (pre)malo obravnavana. V odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-213/98 (Ustavno sodišče RS, 2000) je le-to navedlo, da se kazenska teorija bolj ukvarja z vprašanjem meril, po katerih je treba opredeliti kazniva dejanja, kot s prekrški. Devetak (2013) poudarja, da se v zvezi s tem pogosto navaja, da kaznivo dejanje ni le *malum prohibitum*, ampak tudi *malum in se*. Na podlagi zgornje odločitve je treba tudi opozoriti, da je: »prekrškovno pravo, tako kot tradicionalno kazensko pravo, nepopolno, kar pomeni, da predpisuje kazni le za določena nezakonita dejanja. Odločilno je torej, da se najprej ugotovi, katero dejanje ni le prepovedano, ampak tudi *malum*, nato pa v okviru vseh manjših prepovedi ponovno izključi tiste, ki so kazniva dejanja.« (Devetak, 2013, str. 23).

Ali bo v prihodnje prepovedano ravnanje zoper javni red, storjeno na internetu, kvalificirano kot kaznivo dejanje ali kot prekršek bo določil zakonodajalec. Pri tem bo moral vsebinsko zagotoviti, da bodo istovrstna protipravna ravnanja opredeljena ali kot kazniva dejanja ali kot prekrški na način, da podobna ravnanja ne bodo imela enakih zakonskih znakov protipravnosti. Med njimi bo morala biti vzpostavljena *diferenca specifična*, ki bo omogočila dihotomijo. Načelo legitimnosti in omejitve represije bi se v tem kontekstu lahko razlagalo kot opozorilo zakonodajalcu v obveznosti spoštovanja subsidiarne narave prekrškov glede kaznivega dejanja. Da bi pojasnili etično naravo prekrškov na internetu, bomo v nadaljevanju opredelili ustavno podlago svobode izražanja.

Svoboda izražanja je v Sloveniji temeljna človekova pravica, ki ni absolutna. Omeji se lahko v primerih, ko je treba zaščititi druge temeljne pravice, kot so dostojanstvo, varnost in enakost pred zakonom. Prav tako je pravica do varnosti ustavna kategorija, ki je lahko v nasprotju s pravico do svobode izražanja pri takem ravnanju.

Na ozemlju Republike Slovenije sta za nadzor javnega reda stvarno pristojna dva organa. Na državni ravni policija in na lokalni ravni občinska redarstva. Državni in občinski organi imajo različne funkcije in različna pooblastila za ohranjanje javnega reda v urbanih območjih. Medtem ko se policijska dejavnost za zagotavljanje javnega reda izvaja na ravni policijskih postaj in policijskih uradov, so za izvajanje teh nalog na ravni lokalne skupnosti odgovorni občinski organi (Meško in Lobnikar, 2005). Uveljavljanje svobode izražanja je povezano s pravico do varnosti. To vključuje tudi zagotavljanje realnega in digitalnega javnega reda. Meje zakonske svobode izražanja pravno urejata kazenska zakonodaja (»KZ-1« 2008) in »ZJRM-1« (2006), ki zagotavlja javni red in mir. Ta zakon velja že več kot 18 let in je bil leta 2020 le enkrat dopolnjen. Kmalu bo treba urediti tudi prekrške zoper javni red, storjene na internetu.

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije [MNZ] (2022) je 30. 6. 2022 podalo usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2023–2027. Smernice ministrstva temeljijo na interni raziskavi ministrstva. Iz njih je razvidno, da se je število zabeleženih kršitev javnega reda in miru v Republiki Sloveniji med letoma 2017 in 2019 gibalo med 34.879 in 35.391, v letih

2020 in 2021 je preseglo 60.000². V prihodnje se postavlja vprašanje digitalnega prehoda slovenske zakonodaje o javnem redu s prihodnjo ureditvijo spletnih prekrškov, ki jih veljavna slovenska zakonodaja ne ureja. Zaradi pojava različnih oblik diskriminacije ranljivih skupin nastaja očitna potreba po sistemski uskladitvi načina evidentiranja prekrškov, povezanih s sovražnim govorom in radikalizacijo, storjenih na spletu. Zato bo potrebno ločiti prekrške, storjene v realnem okolju, in prekrške, storjene na internetu.

Vsebinski sklopi, ki jih bo treba vzeti v obzir, so:

- ureditev spodobnega vedenja na internetu (prepoved razžalitve drugih oseb, razžalitve uradnih oseb, nadlegovanja ipd.),
- ureditev prepovedi širjenja lažnih novic in vznemirjanja javnosti,
- ureditev prepovedi spolnega nadlegovanja na spletu,
- ureditev prepovedi uporabe prepovedanih simbolov in sovražnega govora na internetu,
- ureditev zbiranja »prostovoljnih« prispevkov na spletu ter
- višina novih glob za prekrške na internetu (v znesku ali razponu).

V prihodnje bo potrebno opredeliti tudi pravni izraz »javni prostor«. Zdaj je to fizično okolje, prekrški pa so lahko storjeni na javnem ali zasebnem fizičnem prostoru. Kako bo zakonodajalec kvalificirano zajel splet, je naslednje pomembno in še neodgovorjeno vprašanje. Slovenska sodna praksa trenutno vsebuje le malo sodnih zadev, ki obravnavajo prekrške v digitalnem okolju. V nadaljevanju predstavljamo dve študiji primerov.

2 Študiji primerov

V prvem primeru je Okrožno sodišče v Novem mestu (Okrožno sodišče Novo mesto, 2022) odločilo o zahtevi za sodno varstvo zoper odločbo policijske postaje, s katero je storilec zahteval ustavitev postopka. O sporni odločbi o prekršku zoper javni red in mir je bil storilec obveščen za krivega prekrška (»ZJRM-1«, 2006, 1. člen), za kar mu je bila naložena globa 250,38 evra.

² Povečanje je posledica kršitev »Zakona o nalezljivih boleznih« (2006). Statistični podatki so vključili tudi posebne prekrške, predpisane v času epidemije covid-19.

Storilec po zagovornikih v zahtevi za sodno varstvo navaja, da je odločba nepravilna in nezakonita iz naslednjih razlogov. Kot najprej, da očitano dejanje ni prekršek, in tudi če bi bilo prekršek, bi njegovo dejanje pomenilo le prekršek neznatnega pomena, za kar bi mu pripadal kvečjemu opomin. Kot drugo storilec dvomi o prizadetosti oškodovanca, ki to le pavšalno zatrjuje v prijavi prekrška, poleg tega pa iz odločbe ni razvidno, kdo je bil z dejanjem prizadet, zaradi česar je izrek nerazumljiv in ga ni mogoče preizkusiti. V izreku je zapisano, da je »kršitelj na oškodovančevem domu preko omrežja Twitter objavil žaljivo novico«, ne pa tudi kje in kako je nastala prepovedana posledica – občutek prizadetosti. V nadaljevanju storilec nasprotuje izreku odločbe, saj iz njega ni razvidno, kateri zakonski znaki očitane prekrška naj bi bili z njegovim ravnanjem izvedeni. Za boljšo ponazoritev navajamo, da je mogoče očitano dejanje izvršiti na način, da nekdo »izziva ali koga spodbuja k pretepu ali se vede na drzen, nasilen, nesramen, žaljiv ali podoben način ali koga zasleduje in s takšnim vedenjem pri njem povzroči občutek ponižanosti, ogroženosti, prizadetosti ali strahu, se kaznuje ...« (»ZJRM-1«, 2006, 6. člen).

Oškodovanca pa ni neposredno bilo na protestih in ni neposredno izvajal policijskih pooblastil in uporabljal prisilnih sredstev (kar je bil predmet storilčeve objave na družbenem omrežju, opomba avtorjev). Storilec v svoji zahtevi opozarja, da je domet veljavnega zakona o javnem redu in miru omejen in ga ni mogoče uporabiti za prekrške, izvršene z objavami na svetovnem spletu. Navedeni zakon predvsem zagotavlja varstvo v primerih, ko pride do neposrednega soočenja med kršiteljem in oškodovancem. Družbenih omrežij, kamor je sodil Twitter, ni mogoče razumeti kot javni kraj (»ZJRM-1«, 2006, 2. člen). V zahtevi za sodno varstvo storilec še navaja, da sporna izjava, ki jo je objavil na spletu, temelji na splošno znanih in resničnih dejstvih, zato izjava ni nesramna ali žaljiva ter tudi zakonski znak prekrška ni podan. Njegova izjava je zgolj odziv na številne predhodno objavljene izjave o dogodku (uporabi čezmernih sredstev (solzivca in vodnega topa) policije nad protestniki, ki so nasprotovali tedanji vladi) in predstavlja storilčevo osebno mnenje o zadevi, ki je v javnem interesu, kar je popolnoma v skladu z ustavno pravico do svobode izražanja. Zapisana izjava se ni nanašala na oškodovanca, temveč na splošno na policiste, ki so zoper mirne protestnike nezakonito, in nesorazmerno uporabili prisilna sredstva. Ne nazadnje mora biti oškodovanec glede na svoj poklic in funkcijo, ki jo zaseda, pripravljen na kritike delovanja organa, ki ga vodi.

Sodišče je po preizkusu izpodbijane sodbe ugotovilo, da storilcu očitano ravnanje ne vsebuje vseh znakov očitane mu prekrška 6. členu po »ZJRM-1« (2006). Iz izjave storilca ne izhajajo izvršitvena ravnanja (nasilnega in drznega vedenja), ki jih kot znake prekrška določa navajani zakon. Poleg tega, da očitano ravnanje ni nasilno in tudi ne držno, tudi ni uperjeno zoper določeno osebo, kar je naslednji zakonski znak prekrška. V sporni izjavi oškodovanec sploh ni omenjen, poleg tega tudi ni bil prisoten na kraju dogodka, ki ga izjava obravnava. Ker izjava vsebuje splošno kritiko dela policistov na protestnem shodu, ni uperjena zoper posameznika, zato tudi pri oškodovancu ni mogla povzročiti občutka prizadetosti, ogroženosti ali strahu.

Sodišče se je opredelilo tudi do storilčeve navedbe o ustavno zagotovljeni svobodi izražanja iz »Ustave Republike Slovenije (URS)« (1991, 39. člen). V zvezi s tem je opozorilo na sodbo Ustavnega sodišča RS Up345/01 z dne 5. 2. 2022 (Ustavno sodišče, 2022), v kateri je prikazano stališče, da je treba v primeru kolizije med dvema pomembnima osebnima pravicama, pravice do časti in dobrega imena (oziroma pravice do osebnega dostojanstva) ter pravice do svobodnega izražanja odločiti, katera je v danih okoliščinah pomembnejša in potrebuje ustrezno zaščito. Naloga sodišča v takšnem primeru je, da ugotovi vsa upoštevana dejstva, oceni nasprotujoče si interese ter upošteva vse okoliščine, ki so pomembne za vrednotenje posega v osebno čast na eni in svobodo izražanja na drugi strani. Hkrati je opozorilo, da bi bilo zelo nevarno enačiti negativno mnenje z razvrednotenjem, ker bi to preveč omejevalo območje svobode izražanja in izrekanja javnih kritik posameznikov.

Prav slednje, javna kritika ravnanja policije na protestnem shodu, je v javnem interesu, zato je izjava storilca v skladu s pravico do svobode izražanja. Upošteva je predstavljene ugotovitve, je sodišče zahtevi za sodno varstvo ugodilo, postopek o prekršku pa je ustavilo. Dodajamo še, da se sodišče v sodbi do navedb, da splet ne predstavlja javnega kraja, ni opredelilo. Skladno s stališči pravne teorije so po trenutno veljavni zakonodaji prekrški lahko storjeni na javnem kraju ali v zasebnem prostoru, torej ni več pogoja, kot v predhodnem zakonu, po katerem bi bili ti prekrški lahko storjeni samo na javnem kraju (Nunič, 2007).

V drugem primeru je odločalo Višje sodišče v Celju (2018, 2023), in sicer o pritožbi zoper prvostopenjsko sodbo. V izpodbijani sodbi je sodišče odločalo o zahtevi za sodno varstvo. Prvostopenjsko sodišče je odločbo o prekršku prekrškovnega organa spremenilo tako, da je storilcu za navedeni prekršek izreklo opomin. Več podatkov v zvezi s tem prekrškom drugostopenjska odločba ne vsebuje. Sodba je kljub temu

zanimiva za temo, ki jo obravnavamo v poglavju, saj je bil drug prekršek, o katerem pa je sodišče odločalo, izveden v digitalnem svetu, natančneje s sredstvi elektronske komunikacije (z uporabo elektronske pošte).

Z odločbo o prekršku je bil storilec spoznan za odgovornega prekrška po »Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)« (2013, 162. člen), ker je kljub veljavnemu ukrepu prepovedi približevanja s svojega elektronskega naslova poslal elektronsko sporočilo svoji partnerki: »Sem vesel ... sem vesel, da si dojela, da je konec.«, ki ga je partnerka prebrala na naslovu prebivanja, s čimer ni upošteval odredbe prepovedi približevanja svoji partnerki, ki so jo izrekli policisti in je bila s sklepom Okrožnega sodišča potrjena in podaljšana. V odredbi je bila izrecno navedena prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih, na kar je bil storilec ob izreku ukrepa še posebej opozorjen.

Prvostopenjsko sodišče je postopek zoper ta prekršek ustavilo zaradi razloga, da ni bilo dokazano, da bi bil storilec o prepovedi približevanja oziroma komunikacije po komunikacijskih sredstvih obveščen ob izdaji odredbe. Višje sodišče o pritožbenih navedbah, da prvostopenjsko sodišče ni pravilno ugotovilo dejanskih okoliščin glede storilčevega vedenja o vsebini prepovedi nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih, ni razsojalo. Pritožbeno sodišče namreč v okviru pritožbenega postopka zoper sodbo o zahtevi za sodno varstvo presoja le, ali je glede na dejansko stanje, kot ga je ugotovilo sodišče prve stopnje, le-to pravilno uporabilo materialne določbe »ZP-1« (2016) ter določbe predpisa, ki določa prekršek, ali je pri tem storilo kakšno bistveno kršitev določb postopka ter ali je pravilno odmerilo sankcijo za storjeni prekršek. Povzete pritožbene trditve prekrškovnega organa tako ne morejo vplivati na pritožbeno presojo izpodbijane odločitve.

Višje sodišče pa je na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja iz prvostopenjske odločbe ugotovilo, da je treba postopek ustaviti iz drugih razlogov. Pri tem je izhajalo iz razlage pomena besede »nadlegovanje« iz Slovenskega slovarja knjižnega jezika (SSKJ, 2008). Navedeni slovar nadlegovanje definira kot času in položaju neprimerne zahteve ali dejanja, s katerim se komu povzroča neprijetnost, slaba volja oziroma (v drugem primeru) kot vsiljivo prosjačenje. Iz elektronskega sporočila z vsebino: »Sem vesel... sem vesel, da si dojela, da je konec.«, ki ga je storilec poslal partnerki v času prepovedi približevanja, glede na citirano razlago pomena nadlegovanja iz SSKJ, namreč ne izhaja zadostna kriminalna količina, ki bi storilčevo dejanje opredelila kot prekršek. Posledično je pritožbeno sodišče potrdilo

prvostopenjsko odločitev o ustavitvi postopka v zvezi z navedenim prekrškom, vendar na podlagi drugih razlogov.

Tudi v tem primeru lahko ugotovimo, da v »ZNPPok« (2013) zakonske določbe, pristojne za izvršitev prekrška zaradi prepovedi približevanja kraju, kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu, ali se vsakodnevno giblje, vključno s prepovedjo nadlegovanja s komunikacijskimi sredstvi (»ZNPPok«, 2013, 60. člen), ne vključujejo digitalnega sveta. Pojem komunikacijskega sredstva ni obrazložen. Niti v delu, kjer navedeni zakon (»ZNPPok«, 2013, 3. člen) razlaga pomen posameznih izrazov, uporabljenih v zakonu. SSKJ (2008) sicer v najširšem pomenu razlaga komunikacijsko sredstvo kot sredstvo, ki omogoča izmenjavo, posredovanje informacij. Podobno kot v prvem primeru se lahko z razumevanjem komunikacijskih sredstev tudi kot sredstev elektronske komunikacije prestopi prag zakonitosti oziroma določenosti obravnavanega prekrška. V slovenski pravni teoriji je zaslediti stališče, da je s tako široko zapisanim besedilom zakonodajalec zajel vse oblike komunikacijskih sredstev, ki jih trenutno poznamo, in tudi tiste, ki bi se morebiti pojavile v prihodnje z razvojem novih tehnologij (Senčar, 2015). Razlaga zakonskih znakov prekrška s širitvijo na prihodnje pojavne oblike komunikacijskih sredstev v povezavi s tehnološkim napredkom je preveč nedoločna in ohlapna ter kot takšna odpira vrata arbitrarni presoji.

3 Prihodnje raziskovalne usmeritve

Svetovni splet je skladno s teorijo in sodno prakso sredstvo javnega obveščanja, saj so vsebine, objavljene na svetovnem spletu, (razen izjemoma) dostopne vsakomur (Vrhovno sodišče RS, 2018).

V nekaterih primerih družbenih omrežij, kot sta na primer Instagram ali Facebook, ki omogočata različne nastavitve za omejitev dostopa do vsebin, dostop ni vedno zagotovljen. Za vsako posamezno vsebino na spletni strani, ki bi lahko predstavljala prekršek, bi bilo zato treba preveriti, ali bi do nje lahko dostopal običajen posameznik z elektronsko napravo in dostopom do svetovnega spleta. Tako presojanje je usklajeno tudi z zakonsko definicijo, ki zahteva, da mora biti »prostor« odprt za vse, ne samo za tiste, ki objavo spremljajo, so del skupine ali so povezani z objavljavcem na način, da lahko vidijo njegove objave (Križnar, 2019). Iz zapisanega izhaja, da je ugotavljanje, ali splet predstavlja javni prostor ali ne, odvisno od

okolščin posameznega primera in torej predstavlja dejansko vprašanje, ki ga je treba presoditi v vsakem konkretnem primeru.

Po našem mnenju je pri ugotavljanju, ali do prekrškov zoper javni red in mir lahko pride tudi na spletu, treba opozoriti na dejstvo, da splet predstavlja digitalen (virtualen svet). Eno osrednjih vprašanj je torej, ali je zakonodajalec pri opredelitvi teh prekrškov imel v mislih selitev iz realnega v digitalen svet? Ali so to zgolj prekrški, ki izvirajo iz neposredne konfrontacije med storilcem in oškodovancem, ki imajo torej podlago v realnem svetu? Če lahko odgovorimo pritrdilno, bi razlaga »ZJRM-1« (2006) v smislu širitve na splet pomenila arbitrarno odločanje, kar ne bi bilo v skladu s strogimi standardi kazenskega prava, zlasti z načelom določnosti kaznivih ravnanj (*lex certa*). Načelo *lex certa* ali načelo določne opredelitve kaznivega dejanja predstavlja eno temeljnih jamstev v kazenskem pravu in izhaja iz širše formuliranega načela zakonitosti, po katerem ni kaznivega dejanja (enako velja tudi za prekrške kot ene izmed oblik kaznivih ravnanj), če le-to ni bilo poprej z zakonom določeno kot kaznivo (*nullum crimen sine lege praevia*) (Odločba Ustavnega sodišča, 1998). Temu razmišljanju pritrjuje tudi primerjava z ureditvijo kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime iz »KZ-1« (2008), npr. razžalitve, obrekovanja in žaljive obdolžitve itd. Pri navedenih kaznivih dejanjih je med možne načine izvršitve poleg standardnih sredstev javnega obveščanja vključena tudi možnost izvršitve na spletnih straneh. Kot opozarja Zupančič (2002), je smisel načela *lex certa* v tem, da storilec vnaprej ve, kaj je kaznivo, in se zaveda, da dela nekaj, kar je določeno kot kaznivo dejanje. Samo za takšno kazenskopravno normo je mogoče storilcu očitati, da bi jo moral poznati. Zakonodajalec bo moral tem vprašanjem v prihodnje nameniti več pozornosti, prav tako se bosta s pravnimi učinki kršitev v digitalnem svetu morali spopasti pravna teorija in sodna praksa.

4 Razprava in zaključek

Digitalizacija prinaša spremembe na vsa področja družbenega življenja. Pravo (tudi kaznovalno) mora tem spremembam slediti. Spremembe v kazenskopravni zakonodaji so že prisotne, medtem ko je področje prekrškov, kot lažje oblike kaznivih ravnanj, neupravičeno zapostavljeno. Ker je tehnološki razvoj tako sunkovit, mu je s pravnimi pravili težko slediti. Poleg pravnega okvirja je zato treba vzpostavljati tudi ustrezen etični okvir, ki bo poleg usmerjevalne vloge opravljal tudi vzgojno in preventivno funkcijo. Novejša zakonodaja, ki obravnava spletne zlorabe,

se namreč velikokrat osredotoča na kaznovanje in ne na ukrepe za preprečevanje takšnih zlorab (Barker in Jurasz, 2019).

Tako pravni kot etični okviri prekrškov, storjenih na spletu, se še razvijajo. Tudi mednarodne literature, ki bi se ukvarjala s prekrški na spletu, praktično ni zaslediti. Večina prispevkov je namenjenih obravnavi kaznivih dejanj na spletu. Kot na primer ugotavlja Gordon (2024), ki se v svoji raziskavi predvsem ukvarja s kaznivim dejanjem sovražnega govora, so zakonske določbe Zakona o javnem redu iz leta 1986 v Združenem kraljestvu za kršitve javnega reda na družbenih omrežjih praviloma neuporabne. Obstoječa pravila so namenjena obravnavi kršitev, izvršenih v bližini žrtve. Razširitev teh kaznivih dejanj na sovražna sporočila na spletu, kjer sporočilo morda ni slišno ali vidno nekomu v neposredni bližini, vzbuja pomisleke glede njihove učinkovitosti v spletnem okolju. Tudi to stališče pritrjuje našim ugotovitvam, da je treba pravni in etični ureditvi prekrškov na spletu v prihodnje nameniti več pozornosti.

Prihodnja ureditev prekrškov zoper javni red in mir je pomembna za slovenski prostor, saj to področje urejajo tudi naše sosednje države. Pri tem posebej lahko izpostavimo Hrvaško, ki je s spremembami in dopolnitvami podobnega zakona o prekrških zoper javni red in mir – »Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (ZPPJRM)« (2023, 16. člen) restriktivno in z visokimi kaznimi v razponu od 700 evrov do 4.000 evrov uredila širjenje lažnih novic, ki pa se seveda najhitreje in najučinkoviteje širijo na spletu.

Viri in literatura

- Barker, K. in Jurasz, O. (2019). *Online misogyny as a hate crime. A challenge for legal regulation?* Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429956805>.
- Devetak, H. (2013). *Kazenskoopravno varstvo poštenja v poslovnem prometu* [Doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
- Flander, B. in Tičar, B. (2019). The right to security – an outline of the legal regulation at the state and local levels in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 422–438.
- Gordon, B. I. (2024). Public order offences: how feasible is their applicability to online hate? *Oñati Socio-Legal Series*. doi: 10.35295/osls.iisl.1905
- Kazenski zakonik (KZ-1). (2008, 2009, 2011, 2012, 2015, 2016, 2017, 2020). *Uradni list RS*, (55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 50/12, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20).
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). The contribution of local safety councils to local responsibility in crime prevention and provision of safety. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 28(2), 353–373.
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. (2022). *Smernice za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije v obdobju 2023–2027*.

- Nunič, M. (2007). *Zakon o varstvu javnega reda in miru s komentarjem*. GV Založba, d.o.o.
- Okrožno sodišče Novo mesto. (2022). Odločba št. ZSV 40/2022.
- Senčar, A. (2015). *Zakon o nalogah in pooblastilih policije s komentarjem*. GV Založba, d.o.o.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (2008). Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Tičar, B. in Primec, A. (2019) Administrative violations or minor offences: where is the boundary between them? Administrativne kršitve ali prekrški: kje je meja med njimi?. *Poslovodno računovodstvo*, 12(1), 11–25.
- Ustava Republike Slovenije (URS). (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).
- Ustavno sodišče RS. (1997). Odločba št. U-I-25/95 z dne 27. 11. 1997. <http://www.us-rs.si/documents/9b/8b/u-i-25-952.pdf>
- Ustavno sodišče RS. (2014). Odločba št. Up-1082/12 z dne 29. 5. 2014. <https://www.us-rs.si/odlocba-ustavnega-sodisca-st-up-1082-12-z-dne-29-5-2014/>
- Višje sodišče v Celju. (2018). Odločba št. mIps 31885/2014 z dne 23.08.2018.
- Višje sodišče v Celju. (2023). Odločba št.: No. VSC 66869 z dne 21.04.2023.
- Yogis, Q. C. in John, A. (2003). *Canadian Law Dictionary*. Barrons.
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013, 2015, 2017, 2019). *Uradni list RS*, (15/13, 23/15, 10/17, 46/19, 47/19).
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (ZPPJRM). (1977, 1987, 1989, 1990, 1994, 2022, 2023). *Narodne novine RH*, (41/77, 52/87, 47/89, 55/89, 05/90, 30/90, 47/90, 29/94, 114/22, 47/23).
- Zakon o prekrških (ZP–1). (2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2013, 2014, 2016, 2017, 2020, 2021). *Uradni list RS*, (7/03, 86/04, 23/05, 44/05, 55/05, 40/06, 51/06, 70/06, 115/06, 139/06, 3/07, 17/08, 21/08, 76/08, 108/09, 109/09, 45/10, 9/11, 29/11, 21/13, 111/13, 74/14, 92/14, 32/16, 15/17, 73/19, 175/20, 5/21).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM–1). (2006, 2020). *Uradni list RS*, (70/06, 139/20).
- Zupančič, B. M. (2002). *Ustavnosodna presoja: Človekove pravice in temeljne svoboščine (28. člen)*. <https://e-kurs.si/komentar/ustavnosodna-presoja-21/>

